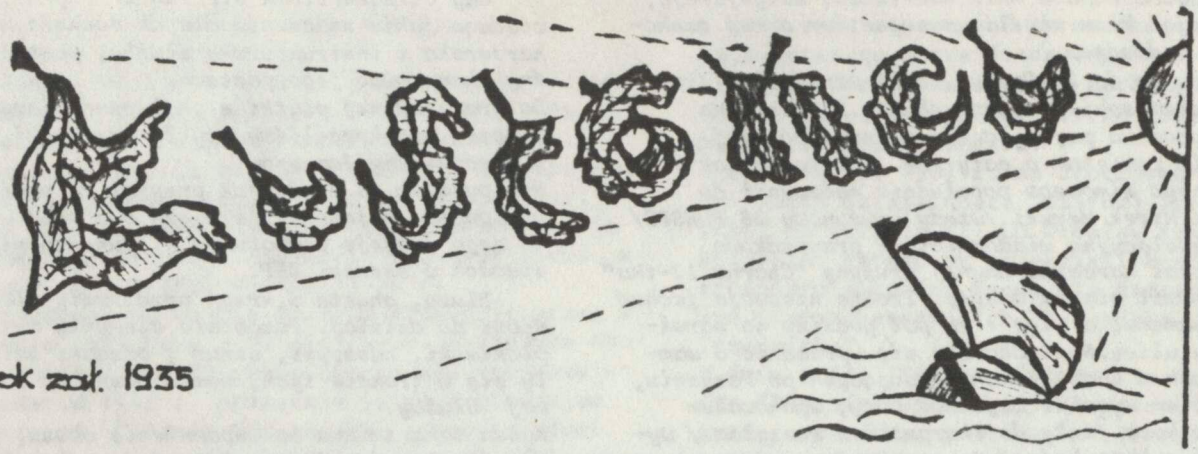

JEDNODNIOWKA WYDANA Z OKAZJI 70 - LECIA "POZNANSKIEJ CZARNEJ TRZYNASTKI "
POZNAN , 2 GRUDNIA 1989

---

70 - LECIE

Ten jubileusz skłania do zadumy i refleksji . 70 lat , ileż to ludzi przewinęło się przez nasze trzynastackie szeregi , ileż razy stawaliśmy w kręgu podając sobie bratnie słowo . Tyle zmieniło się na świecie , chyba wszystko. Są ponoć prawdy niezmienne, lecz czy nasz harcerski Dekalog do nich należy ? Czy idea harcerska wytrzymała próbę czasu ?

Dzisiaj spotykamy się ponownie , dla wielu z nas jest to spotkanie po latach . Wierzę , że da ono twierdzące odpowiedzi i aktualne staną się słowa naszego hymnu :

"Bo trzynastka idzie stale
w przód ,
Bo trzynastak nie wie ,
co to trud" . Janek

PROGRAM JUBILEUSZU
70 - LECIA
POZNANSKIEJ CZARNEJ TRZYNASTKI
SOBOTA, 2GRUDNIA 1989

16,13 Msza harcerska w kaplicy kościoła Matki Boskiej Bolesnej
17,13 Jubileuszowy Apal Pokoleń przekazanie sztandaru 13-tej PDH do Muzeum Historii m. Poznania /boisko VIII LO /
18,13 sala klubu "Krąg" otwarcie pokazu pamiątek
19,13 wieczór towarzyski a w nim również I Spotkanie Małżeństw Trzynastackich i Harcerskich

Jednocześnie zapraszamy Was na Wigilijne Trzynastackie Spotkanie z Melpomeną w dniu 16 XII 1989 , o godz. 19,00 w Teatrze Nowym na widowisku "Opłatki polskie ".
ZAPRASZAMY !

"Ku słońcu " - pisemko "Czarnej Trzynastki"
Redakcja jednodniówki:
Janusz Heller, Robert Pietrzak,
Mirosław Trzeciak

W ten zakątek mej szafy zaglądam ostatnio niezbyt często. Wśród rzadziej używanych ubiorów zwracają uwagę 3 uniformy harcerskie.Sam mundur i każdy jego szczegół przywołują wspomnienia.Wspomnienia mych lat szkolnych i studenckich zajmujące szczególnie ciepłe w mej pamięci, wspomnienia osobiste, nierozerwalnie związane z historią szczepu.

WSPOMNIENIA TRZYNASTACKIEGO MUNDURKA

Rok 1976 był rokiem krzepnięcia Harcerskiej Służby Polsce Socjalistycznej. We wszystkich szkołach średnich rosły szeregi drużyn przyodzianych w piaskowe mundurki i czerwone krawaty/kurs instruktorski w Mężyku dostarczył do VIII Liceum Ogólnokształcącego grupę młodej kadry.Dyrektor i nauczyciele "dopomagali" jak tylko mogli w naborze kandydatów do ZHP.Trudno mi w tej chwili powiedzieć , jak to się stało, że 13-ty szczep drużyn HSPS zachował tradycyjne zielone mundury.W każdym razie brak czerwonej krajki w szczepowym uniformie mniejsze niż w innych drużynach kłopoty z frekwencją na zbiórkach.

W styczniu 1976 r. klasa II c stwierdziła z przerażeniem , że na skutek trudnego w tej chwili do odtworzenia splotu wydarzeń , nikt nie jest przygotowany do lekcji.Gdy nie uzyskały aprobaty wypróbowane w takiej sytuacji metody,jak rozkręcanie katoryferów czy też epidemia kaszlu, postanowiliśmy sami zagospodarować część lekcji przeznaczoną na sprawdzenie wiadomości.

Z braku innych pomysłów zajęcia rozpoczęliśmy krótkim komunikatem "agitką". do drużyny harcerskiej.Niby wszyscy wiedzieli, o co chodzi, ale ku zaskoczeniu w najbliższy wtorek spotkaliśmy się na zbiórce w komplecie ... .

Nazajutrz w CSH przymierzałem harcerską bluzę. To, że do tej pory wchodzę w tę bluzę bez żadnych /poważnie ! /

archiwum harcerskie.pl

kłopotów napawa mnie niekłamaną satysfakcją, zadając kłam złośliwym sugestiom o mej rzekomej nadwadze.
Wstępując do 28 Drużyny HSPS otrzymałem /tzn. kupiłem sobie/ czarną chustę. Stylizowana trzynastka pojawiła się na niej później, o ile pamiętam o cały rok. A było to tak: Pewnego zimowego popołudnia zadzwonił do mnie Mirek Merski /wtedy drużynowy 38 PDHSPS/ z rewelacyjną wiadomością - przypadkowo spotkał harcerza dawnej drużyny "Czarna 13-tka" i umówił się na wizytę. Trochę nieswojo jechać mu samemu, a więc: za pół godziny na narożniku ulicy. Nasłuchawszy się uprzednio o wampirach i zboczeńcach grasujących po Poznaniu, ubrałem wysokie wojskowe buty, wpakowałem dodatkowo finkę do skarpetki i ruszyłem /wyraźnie kuśtykając/ na spotkanie z nieznaną przeszłością. Jej reprezentant okazał się żwawym, lekko podtatusiałym jegomościem, który nie dając mi ani Mirkowi dojść do słowa /oczywiście był to Wiesław Kukla/, zawiózł nas do mieszkania dh Zbigniewa Iwankowskiego.
Tam z zapartym tchem słuchaliśmy historii "Czarnej 13-tki", oglądaliśmy pamiątki, zdjęcia, jubileuszowe jednodniówki. Wróciliśmy do domu z wypiekami na twarzy i trzynastacką chustą. Już nazajutrz dumnie paradowaliśmy po szkole z wyszytymi żółtą nitką "trzynastkami".
Dopiero potem okazało się, że oryginalne przedwojenne "13" haftowane były białą nicią - na otrzymanej od państwa Iwankowskich chuście nitka zdążyła zżółknąć przez te kilkanaście lat.

Na krzyż harcerski czekałem niezbyt długo - 2 lub 3 miesiące. Pamiętam, że bardzo przeżyłem swoje Przyrzeczenie; raz z powodu przejmującego zimna - w czasie gawędy i składania roty ubrani byliśmy w same tylko mundury/marzec!/, dwa- nie potrafiąc ukryć wzruszenia. Później jako instruktor niejednokrotnie przyjmowałem Przyrzeczenie i uczyłem jak je w obrzędowy sposób przeprowadzić. I zdarzało się, że moje własne Przyrzeczenie dawałem jako przykład negatywny - niedopracowanej improwizacji, braku jakiejkolwiek obrzędowości czy nastroju. Sam zawsze starałem się dopiąć tę uroczystą chwilę w najdrobniejszych szczegółach.

Prowadząc szczep z radością obserwowałem, jak topniał zapas krzyży, z nieukrywaną satysfakcją zamawiałem w Komendzie Hufca kolejne partie stylizowanych na Order Virtuti Militari odznak.
Dwukrotnie jednak wyciągałem krzyż harcerski ze smutkiem, a nawet bólem.
Po raz pierwszy, gdy po Akcji Letniej 1983r 13 lipca tegoż roku zginęła w trakcie obozu rowerowego druhna Irma. Jej nagrobek przybrany został gałązkami metaloplastycznych liści. Wśród nich znalazło się miejsce na harcerski krzyż.
W rok później przekazywałem po raz wtóry komendanturę "Poznańskiej Czarnej 13-tki!" Odbywało się to w stołówce VII LO, na kolejnej zbiórce sprawozdawczo-wyborczej. Odchodziłem na fali czystki ideologicznej, choć władze szkoły i hufca starały się możliwie złagodzić napiętą sytuację. Na zakończenie zbiórki wstał dh Janusz Heller i po krótkim uzasadnieniu oddał swój harcerski krzyż na ręce przedstawiciela Komendy Hufca.

Gdy otrząsnęliśmy się już ze szoku, wiedząc jakie znaczenie dla dh Janusza miała harcerska i instruktorska służba, postanowiliśmy uhonorować jego postawę.
Do grawerowanej płytki z okolicznościowym tekstem przykręciliśmy zwykły harcerski krzyż i wręczyliśmy Januszowi.
Nie pytałem go nigdy jak przyjął tę pamiątkę, przypuszczam jednak, że mogła ona mieć wpływ na jego decyzję powrotu po kilkunastu miesiącach w szeregi ZHP.

Bluza, chusta i krzyż przetrwały niezmienione do dzisiaj. Pozostałe elementy munduru: plakietki, naszywki, sznur, odznaki zmieniały się w trakcie tych, nomen omen, 13 lat mej Służby.
Każda taka zmiana to wspomnienie obozu, rajdu, imprezy i związanych z nimi osób - harcerek, harcerzy i instruktorów we wspaniałych trzynastackich mundurach.

Grzegorz Bigaj

NASZ SZTANDAR

Żegnamy się oto dzisiaj ze starym sztandarem Czarnej Trzynastki. Nieubłagany czas a także burzliwe dzieje 13-tki zaznaczyły się wyraźnym piętnem na Jego wyglądzie.
Dzięki życzliwym ludziom znalazła się przyjazna ręka, ofiarowująca bezinteresowną pomoc a w rezultacie, restaurację bezcennej dla nas pamiątki. Znajdzie się też godne miejsce uświetniające Jego przeszłość. Oto Muzeum Historii m. Poznania przyjmie dzisiaj sztandar pod swoją opiekę. Po zakończeniu długotrwałych prac rewaloryzacyjnych zgodnie z zawartą umową z Dyrekcją Muzeum sztandar zostanie wyeksponowany w jednej ze sal Ratusza. Stosowna więc chwila, aby przypomnieć dzieje NASZEGO SZTANDARU, spisane przez dh W. Kuklę.
W lutym 1919r. przy Gimnazjum Matematyczno-Przyrodniczym im. Bergera w Poznaniu powstała samodzielna drużyna harcerska, jedna z czterech drużyn gimnazjalnych kontynuujących działalność Dzużyny Skautowej imienia Romualda Traugutta z okresu zaboru pruskiego. Nowoutworzona drużyna otrzymała numer "13", a jej patronem został początkowo hetman Stanisław Żółkiewski. Pierwszym drużynowym "Trzynastki" był Antoni Kopczyński, który funkcję tę sprawował do maja 1919 roku.
Już w pierwszych miesiącach istnienia drużyny powstał jej sztandar. Projekt został wykonany zbiorowo, natomiast fundusze pochodziły z datków kupców poznańskich oraz własnych składek. Materiał na płachtę sztandarową ofiarował ojciec Tadeusza Frąckowiaka / kolejnego drużynowego w okresie VI-IX 1919r./. W czerwcu 1919 r., z powodu zbyt dużej ilości harcerzy, nastąpił podział na dwie drużyny: starszą z dotychczasowym patronem i młodszą z patronem hetmanem Janem Zamoyskim. We wrześniu 1919r. następuje zespolenie obydwu drużyn w jedną noszącą imię hetmana Jana Zamoyskiego. Czarną barwę jako kolor drużyny wprowadził w 1921r. Mieczysław Wasilewski/"Czarny Wilk"/.

archiwum harcerskie.pl

Mijają lata doskonałej pracy drużyny , przerwanej wybuchem wojny.
Pod koniec września 1939 r. w budynku Gimnazjum kwaterowało wojsko okupanta.Na ostatni tajny rozkaz alarmowy stają druhowie Z.Iwankowski , S.Ratajczak i J.Szczechowiak, którzy zabierają z harcówki kroniki, albumy, dyplomy i sztandar. Przez całą okupację sztandar z narażeniem życia sztandar przechowuje Zbigniew Iwankowski/druż. w okresie od XII 1936 do VIII 1946 /.
Reaktywowana po wojnie drużyna podejmuje pracę w kwietniu 1945 roku . Na pierwszym powojennym obozie w Oleśniczce Zbigniew Iwankowski przekazuje sztandar.W 1948 r. przestaje istnieć Gimnazjum im.Bergera. "Czarna Trzynastka" pracuje jednak dalej w oparciu o Szkołę Podstawową nr 9/ulica Strusia/ . Po wakacjach 1950 roku następuje wraz z całym ZHP likwidacja drużyny.Trzynastacy tracą cały swój sprzęt obozowy oraz instrumenty drużyny orkiestralnej, lecz nie oddają sztandaru. W latach 1950 - 1956 sztandar przechowuje Bogdan Kosicki.
Na jesieni 1956 r. następuje kolejne reaktywowanie drużyny, tym razem na terenie Szkoły Jedenastoletniej przy ul.Głogowskiej/szkoła ta od stycznia 1957 r. przekształca się w VIII Liceum Ogólnokształcące im.A.Mickiewicza,nawiązując do tradycji Gimnazjum ks.Piotrowskiego.W lipcu 1957 roku na obozie w Sułaszewie Z.Iwankowski ponownie przekazuje drużynie sztandar.Praca drużyny zamarła w 1960r. Początek lat 70. przynosi ponowne odrodzenie działalności "Czarnej Trzynastki" , jednakże aż do roku 1977 - bez kontaktu z dawnymi trzynastakami. Sztandar w tym czasie /przez okres 17 lat/ przechowywał Jerzy Strzelczyk/druż. w okresie 1959-1960/, ktżry 16 I 1977 przekazał go Z.Iwankowskiemu.Po nawiązaniu kontaktów dawnych trzynastaków z młodzieżą "Czarnej Trzynastki" powstał w dniu 24 IV 1977 Krąg Przyjaciół "Czarnej Trzynastki" */o nawiązaniu tych kontaktów pisze w tym numerze G.Bigaj- dop.red./*.Celem działania Kręgu jest pielęgnowanie tradycji drużyny i przekazywanie młodzieży więzi międzypokoleniowej.
Jako realizację tego zadania 20 X 1979 r. w czasie uroczystości jubileuszowych 60- lecia "Czarnej Trzynastki" Zbigniew Iwankowski przekazuje szczepowi historyczny sztandar/ po raz t r z e c i ! /. W tym dniu zostaje przekazany również nowy sztandar , ufundowany przez Krąg Przyjaciół i Komitet Rodzicielski.
Historyczny sztandar był w posiadaniu "Czarnej Trzynastki" przez następne kilka lat uczestnicząc w całej jej wyjątkowo aktywnej działalności.Jednak gwałtownie postępujące jego niszczenie zmusiło w marcu 1983 r. W.Kuklę do trudnej decyzji odebrania "Trzynastce" historycznego już symbolu /początkowo z myślą o jego rewaloryzacji, która jednak ze względów finansowych a także technicznych okazała się niewykonalna/.
Na wiosnę 1984 r. Krąg Przyjaciół "Czarnej Trzynastki" podjął decyzję wykonania wiernej kopii sztandaru i późniejszego zabezpieczenia oryginału. W maju 1984 r. zostaje wydrukowana "cegiełka" ze zdjęciami sztandaru i rozesłana wśród członków Kręgu z apelem gromadzenia funduszy na realizację tego zamiaru.
W 1986 roku w pracowni Zgromadzenia Najświętszego Serca Jezusowego w Poznaniu pod kierunkiem siostry Barbary Stachurko została wykonana wierna kopia historycznego sztandaru.
W dniu 14 III 1987 r. na uroczystości 30- lecia działalności "Czarnej Trzynastki" na terenie VII LO Wiesław Kukla i Stanisław Ratajczak przekazali kopię sztandaru jako dar Kręgu dla Szczepu Drużyn Starszoharcerskich "Poznańska Czarna Trzynastka".
W dniu 2 XII 1989 r. historyczny sztandar "Poznańskiej Czarnej Trzynastki" zostaje przekazany do Muzeum Historii m. Poznania ...

Lista fundatorów kopii historycznego sztandaru "Czarnej Trzynastki" :

Marian Bielicki , Maria Najgrakowska , Bogusław Bocian , Michał Najgrakowski , Krzysztof Brzeziński , Zbigniew Niedbalski Władysław Chilomer , Wanda Niesiołowska , Grzegorz Chmielewski , Halina Okupniak , Aleksander Cybertowicz , Wiktor Olszewski, Andrzej Czarnecki , Bogdan Ostrowski , Stanisław Czarnecki , Jerzy Piątek , Jaromir Durczewski , Zdzisław Pizio , Tadeusz Frąckowiak , Stanisław Ratajczak , Witold Gościaszek , Jerzy Sadowski , Henryk Hajdasz , Maurycy Skoczowski , Rajmund Hałas , Olga Stabińska , Jerzy Heinz , Aleksander Stróżyk , Zdzisław Heinz , Bogdan Suchowiak , Włodzimierz Hoffmann , Adam Szajdzicki , Joanna Iwankowska , J.Szczupaczyński , Józef Iwiański , Krzysztof Szulc , Stefan Jaraczewski , Józef Świątek , Wacław Jezierski , Romuald Switka , Jerzy Józefowski , Alfred Tomiak , Julian Konarski , Tadeusz Tomiak , Bogdan Kosicki , Alfons Turowski , Jerzy Kukla , Tadeusz Wałkowski , Wiesław Kukla , Bolesław Waniorek , Bogumił Lewandowski , Celina Twardy , Ireneusz Machoński , Edward Wolski , Andrzej Meysner , Bogdan Wierzejewski , Bolesław Michałowicz, Wacław Zagrodzki, Wacław Micuta , Jacek Najgrakowski , 151 . PDH przy Zespole Szkół Łączności

Z ŻAŁOBNEJ KARTY

w latach 1979 - 1989 odeszli na

WIECZNĄ WARTĘ ...

Zbigniew Iwankowski - 1981

Irma Bartoszewska - 1983

Jerzy Józefowski - 1986

CZESC ICH PAMIĘCI !

archiwum harcerskie.pl

OBOZY STAŁE

1919 Bytyń
1922 Głogówko/Gostyń/
1923 Wysoka/Raciąż/
1924 Wysoka/Raciąż/
1925 Wk.Sopotnia
1926 Redłowo/Gdynia/
1927 Jaremcze n.Prutem
1928 Rykonty
1929 Góra/Sieraków/
1930 Cichowo/Kościan/
1931 Bucze/Skoczów/
1932 Garczyn/Kościerzyna/
1933 Stary Sącz
1934 Kuty
1935 Uchorowo/Oborniki/
1936 Wisła
1937 Wronczyn/Pobiedziska/
1938 Paprocice/Nw.Słupia/
1939 Curtea de Arges /Rumunia/
1945 Oleśniczka/Chodzież/
1946 Oleśniczka/Chodzież/
1947 Wojków/Wysoka Łąka/
1948 Krzynia/Słupsk/
1949 Lewin Kłodzki
1950 Dargocice/Kołobrzeg/
1957 Sułaszewo/Margonin/
1958 Ryte Błota/Brodnica/
1959 Stanisławówka
1960 Sypniewo
1972 Łukęcin
1976 Wisełka
1979 Siemczyno
1980 Radków
1981 Gądków W.
1982 Lubasz
1983 Siemczyno
1984 Głusko
1985 Stacze/Ełk/
1986 Drężno/Szczecinek/
1987 Pikowo/Kościerzyna/

ZIMOWISKA

1976 Gorlice/z Błękitną XIV/ /M.Musiał/
1977 Stęszewko/I.Popiół/
1979 Sobieszów/M.Biegała/ Bukowina Tatrzańska /M.Trzeciak/
1980 Sucha Beskidzka /M.Merski/
1981 Kiry/M,Cudak/
1983 Maków Podhalański /G.Bigaj/
1984 Zagórze Śląskie /J.Heller/
1985 Budapeszt/T.Szymkowiak/
1986 Stecówka/R.Pietrzak/
1987 Sopotnia Wielka /H.Jarmark/
1988 Bacówka n.Wierchomlą /T.Czerniak/
1989 Stecówka/T.Czerniak/

NASZE WĘDRÓWKI

Obozy wędrowne, piesze, rowerowe, żeglarskie, górskie, nizinne, wodne, jeździeckie, spływy ... Nasze wędrówki ... Ileż to już razy wyruszaliśmy na wakacyjne szlaki . Mamy się czym pochwalić ! Początkowo były to wielotygodniowe włóczęgi, po sporych połaciach kraju /coś na kształt współczesnego autostopu / . Później / od 1927 roku/ rozpoczęły się wędrówki w powiązaniu z obozem stałym Czarnej . Najczęściej wyglądało to tak, że w trakcie obozu wyruszało 13 "Trzynastaków" na kilku lub kilkunastodniowy wypad w bliższe lub dalsze okolice. Teraz tą tradycję kontynuujemy w postaci tzw. "Małych Fal". Natomiast klasyczne dwutygodniowe wędrówki , obozy wędrowne, spływy, przyniosły dopiero lata 70-te. Wraz z odrodzeniem "Czarnej 13" młoda kadra instruktorska szczepu postawiła na turystykę, co zaowocowało szeregiem udanych obozów zanim szczep okrzepł na tyle , aby samodzielnie przygotować obóz stały. Śmiało ruszyliśmy w Polskę ! Przedeptaliśmy pieszo wszystkie polskie pasma górskie , przepedałowaliśmy wiele set kilometrów , mamy czym się pochwalić ...

WĘDROWKI TRZYNASTAKOW

1924 Warszawa-Góry Swiętokrzyskie-Tatry-Śląsk-Poznań
1925 Śląsk-Tatry-Pieniny-Przełęcz Łupkowska-Lublin-Warszawa
1927 Poznań-Wołyń-Podole-Jaremcze-Warszawa
1932 Garczyn-Gdynia-Puck-Hel-Garczyn
1933 Stary Sącz-Pieniny-Tatry-Stary Sącz
1934 Kuty-Czarnohora-Kuty
1936 Wisła-Beskid Zywiecki-Tatry-Wisła
1937 Międzychód-Oborniki-Wronczyn
1938 Paprocice-Sandomierz-Ujazd-Opatów-Paprocice
1946 Oleśniczka-Czarnków-Trzcianka-Oleśniczka
1947 Bydgoszcz-Toruń-Gniezno-Poznań
1948 Wrocław-Zakopane-Kraków-Wieliczka-Poznań
1949 Zakopane/Tatry/
1950 Zakopane/Tatry/

OBOZY ROWEROWE

1975 Wielkopolska/P.Michalak/
1981 G.Swiętokrzyskie/G.Bigaj/
1982 Jasna Góra-Kraków/W.Nowakowski/
1983 Kraków-Zamość/W.Nowakowski/
1986 G.Swiętokrzyskie-Ponidzie /R.Pietrzak/

OBOZY NIZINNE

1975 Pomorze/K.Borzykowska/
1977 Opole-Huta Katowice /I.Popiół/
1978 Roztocze/M.Biegała/

OBOZY WĘDROWNE GORSKIE

1976 Bieszczady/wspólny z Błękitną XIV/
1977 Góry Świętokrzyskie /Iwona Popiół/ Bieszczady/Wł.Frankowski/
1979 Beskid Śląski i Żywiecki /M.Biegała/
1980 Bieszczady /M.Biegała/
1981 Tatry i okolice/M.Trzecia Pieniny-Gorce/J.Heller/
1982 Sudety/J.Heller/
1983 Beskid Sądecki/J.Heller/
1984 Bieszczady/J.Heller/
1985 Kotlina Kłodzka/P.Rasz/ Beskid Śląski i Żywiecki /W.Józefowski/
1987 Gorce-Pieniny/R.Pietrzak/ Bieszczady/H.Jarmark/
1988 Bieszczady/R.Pietrzak/ Tatry/T.Czerniak/

OBOZY ŻEGLARSKIE

1976 spływ Iława-Ostróda /A.Stafaniak/
1977 spływ Mazury/A.Stafaniak, stały-Rogoźno/M.Trzeciak,
1978 stały-Zalesie/G.Pawlak/ spływ Mazury/M.Trzeciak/
1980 operacja Harcerskie Wiślana Wici/M.Trzeciak/ spływ Iława-Ostróda /M.Trzeciak/
1982 spływ Iława-Ostróda /M.Trzeciak/
1983 spływ Mazury/T.Kozik/
1985 Stacze /M.Trzeciak/
1987 Kiekrz /T.Szymkowiak/
1988 spływ Iława-Ostróda /T.Czerniak/ Boszkowo/T.Szymkowiak/
1989 Boszkowo/T.Szymkowiak/

OBOZY JEŹDZIECKIE

1982 Iwno /G.Bigaj/

archiwum harcerskie.pl